

Etikk

En vanskelig pårørende?

Er det riktig av sykepleiere å snakke om pårørende som vanskelige og krevende? spør Kristin Haugen, som er medlem av Rådet for sykepleieetikk.

Kristin Haugen

Medlem av Rådet for sykepleieetikk og fagleder evitenskap
Institutt for helsevitenskap, NTNU Gjøvik

Sykepleien 2014 102 (9) (56-57)
DOI: 10.4220/sykepleiens.2014.0126

Når et menneske får en alvorlig sykdom berøres også de som står dem nær. Livet og hverdagen endres, ofte på en uønsket og uventet måte. Pårørende har viktig kunnskap om pasienten, og er i mange tilfeller en vesentlig ressurs i behandlingen av den som er syk. Sykepleiere har en nøkkelrolle i møte med de pårørende.

Skal ivareta

Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere utdyper hvordan sykepleierens menneskesyn og grunnleggende verdier bør vernes i praksis, og konkretiserer hva vi skal strekke oss etter for å sikre god praksis innen profesjonen og i møte med pasienten og pårørende. Yrkesetiske retningslinjer § 3 handler om sykepleieren og pårørende: «Sykepleieren viser respekt og omtanke for pårørende». Dette konkretiseres blant annet ved at «Sykepleieren bidrar til at pårørendes rett til informasjon blir ivaretatt, samhandler med pårørende og behandler deres opplysninger med fortrolighet».

Jeg har gjennom ledelse av refleksjonstid i sykehus, sykehjem og hjemmetjeneste erfaring med at sykepleiere har hatt behov for å reflektere rundt møter med pårørende som de opplever som vanskelige eller krevende. Når vi som sykepleiere kjenner på dette, er det viktig å stoppe opp og tenke over hva dette gjør med oss? Hvordan håndterer jeg denne situasjonen? Hvordan opplever pårørende å møte meg som en profesjonell?

Et spørsmål som ofte har kommet frem er også om det er riktig av meg som sykepleier å omtale en pårørende som vanskelig og krevende. Til ettertanke og refleksjon vil jeg dele en egen opplevelse fra praksis. Historien er anonymisert og skrevet om.

Håkons mor

Håkon har nylig fylt 19 år. Bursdagen i år ble ikke en dag med glede, fest og forventning. Den ble tilbrakt på sykehuset med cellegift og var i stor grad preget av trøtthet, kvalme og «Hvorfor meg»-spørsmål.

Håkon behandles for kreftsykdom og har det siste halve året tilbrakt mange dager på sykehuset. Han bor hjemme med mor og far og hadde i stor grad løsrevet seg fra foreldrene da han ble syk. Men når livet plutselig ble utrygt og uforutsigbart ble det naturlig å ha foreldrene tett på igjen. Særlig mor har vært et godt ankerfeste. Selv om Håkon synes hun er litt kontrollerende og masete overfor sykepleierne, opplever han at hun bidrar til å gjenopprette stabilitet og trygghet.

Synne er sykepleier og har hatt ansvaret for Håkon i dag. I rapporten til kveldsvaktene formidler hun til sine kollegaer at hun synes det er vanskelig å møte Håkons mor. Hun sier hun opplever henne som en ganske krevende, kontrollerende og masete pårørende fordi hun stadig vekk avbryter og stiller spørsmål ved det meste som gjøres. Synne sier hun blir ekstra stresset av dette når dagen fra før av er travel. En av kveldsvaktene bekrefter det Synne forteller og sier at hun selv enkelte ganger er fristet til å snike seg unna noen av situasjonene, for eksempel ved å gå på medisinerrommet når hun ser mora i gangen.

Jeg er avdelingssykepleier og overhører tilfeldigvis at det snakkes om en mor som en vanskelig pårørende. Der og da – i travelheten – stiller jeg ikke spørsmål ved dette, men fortsetter mine gjøremål. Når jeg kommer på kontoret banker det plutselig på døren. «Hei, jeg er mor til Håkon – har du litt tid?» Jeg svarer ja til det, og mor tar mot til seg og sier at hun vil snakke med meg om noe hun synes er vanskelig. Jeg lytter og hun forteller. «Jeg opplever at en del av personalet her i avdelingen unngår meg. Det gjør meg utrygg. På et vis har jeg følelsen av at de opplever meg som brysom. Som mor føler jeg meg ganske hjelpeløs nå. Den situasjonen vi er i er helt utenfor min kontroll. Jeg er til stede, men samtidig er det lite jeg som mor kan gjøre. Det er legene og sykepleiernes som gjør jobben. Jeg er trygg på at de kan jobben sin, men likevel har jeg et stort behov for å stille spørsmål, vite hva som skjer og følge med...»

Møteplasser til refleksjon

Et viktig tiltak for å bygge opp etisk kompetanse i personalgruppa er å skape møteplasser for etisk refleksjon – en plass hvor medarbeidere kan komme sammen for å drøfte verdispørsmål og etiske utfordringer på en strukturert måte. Min erfaring fra slik refleksjonstid er at dette også bidrar til å utvikle en god kultur hvor vi har åpenhet for å stille spørsmål ved egen praksis. Ved å snakke sammen om vanskelige situasjoner og rekonstruere disse kan vi i større grad oppdage og se hvordan egne handlingsvalg og væremåte kan få følger for andre.

Jeg har erfaring med at refleksjon kan hjelpe oss til å se forskjellen på en vanskelig pårørende og en pårørende som har det vanskelig. Dette kan igjen bidra til at vi som sykepleiere endrer på hvordan vi imøtegår de pårørende. Møtet med Håkons mor og refleksjon over situasjonen har bidratt til at jeg har vært mer bevisst på å ta ansvar for at vi som sykepleiere går i dialog på et tidlig tidspunkt. At vi ikke utsetter å snakke med en pårørende om hva vi opplever som vanskelig. Dette handler i stor grad om å vise respekt og omtanke for pårørende og den situasjonen de er i.